

KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ A NÁŠ KRAJ – 10. díl

V čp. 25 na přeloučském náměstí vznikl na počátku 20. století svými rozměry monumentální soubor korespondence Karla Havlíčka Borovského. Jednalo se o počín jediného činorodého muže – Ladislava Quise. *Korespondence*

V jednom z domů nad podloubím na přeloučském náměstí, čerstvě ozdobeném majestátní budovou Záložny, vznikala soubor korespondence Karla Havlíčka Borovského

Karla Havlíčka zůstala nakonec torzem, práce na ní se zastavila zhruba v polovině, nevydané zůstaly především dopisy Karlu Havlíčku adresované. Již minule jsme uvedli příčiny nedokončenosti tohoto díla. Mezi ně patřil pocit hořkosti a nevděku, který se zmocnil Ladislava Quise po vydání kritik Jana Jakubce.

Kritika Jana Jakubce

Literární kritik Jan Jakubec, ctitel nových edičních zásad, se ve dvou kritikách (v Listech filologických a Naší době) podíval na Quisův soubor přísným okem. Co vše bylo Quisovi vytýkáno? Chaotické uspořádání souboru, nedodržení chronologie, převážné využití korespondence z muzejního souboru a malý podíl pátrání po nové korespondenci v terénu, jazyková pochybení, ne vždy příhodné ilustrace, vytečkovaní hrubších výrazů, ale i některých jmen, jichž se týkají. Současní vydavatelé Havlíčkovy korespondence podstatu shrnují slovy: „Edičními zásadami své školy soudil výkon vydavatele laického typu.“ Ladislava Quise se Jakubcovy kritiky velice dotkly. Ve své korespondenci hovoří přímo o nevděku po „úsmorné, mnohaleté a poctivé práci“.

Pojďme se nyní podívat na jednotlivé body Jakubcovy kritiky, ve své podstatě správné, podrobněji a zkusme alespoň částečně „našince“ Quise obhájit. Občasná (to zdůrazněme!) chaotičnost a nechronologičnost souboru je dána postupným vytvářením díla bez celkové předchozí přípravy. L. Quis v předmluvě svého souboru vyzdvihuje občasnou náhodnost objevení dalších dopisů a dodává k tomu: „Následkem toho, že se to nestalo najednou, ale z větší části již tehda, když kniha tato se tiskla, a že i do Musea mezi tiskem jejím až do poslední chvíle nové listy Havlíčkovy docházely, povstala nutně jakási nesoustavnost v uspořádání díla...“ Takový přístup byl především jakýmsi kompromisem, po-

stupné vydávání sešitů korespondence bylo cestou k získání dalších dosud neznámých dopisů, a to na základě tištěných výzev. Řád práce utrpěl, ale na druhé straně tak byly patrně zachráněny některé listy, které by jinak patrně odnesl čas. Jakubec vytýká nedostatečné pátrání autora edice po nových souborech Havlíčkovy korespondence. Sám Quis oponuje slovy, že „na svůj groš jezdil po Čechách, prosil, žádal, ba se i rval“. Pravda bude asi někde uprostřed, řada dopisů Havlíčkovy korespondence zůstala i po této edici dosud neobjevena v rukou soukromých držitelů. Úsměvně je „vytečkovaní“ některých výrazů, např. některých „ostřejších titulů a epithet“, jak v předmluvě napsal sám Quis. Příklad – z hanlivého označení jedince *osel* se po úpravě stává *o..el*. V předmluvě Quis přiznává

Deska nad schodištěm Záložny připomíná přednášku T. G. Masaryka o významu Karla Havlíčka Borovského, která v této budově zazněla roku 1906

i jistou cenzuru, výjimečné vynechání celých vět. I pro „vytečkovaní“ a vynechání pasáží má Quis vysvětlení, byla to prý podmínka dárně korespondence muzeu. Vidíme, že sám Quis si byl vědom nedostatků své práce, snad i vzhledem k tomu, že je uvedl v předmluvě, spoléhal na mírnost recenzentů.

Quisovo odcházení

Ladislav Quis věnoval Havlíčkovi i několik drobnějších prací (o jeho studiích lidových písní, milostnou korespondenci s F. Weidenhoffrovou), po roce 1904 přidal již jen soubor sedmi dopisů Viléma Gablera, otištěný a okomentovaný ve Zvonu. Matěj Pešta připomněl, že před odchodem do Prahy (1908) věnoval Quis přeloučské knihovně mj. i díla Karla Havlíčka Borovského. Havlíčkovské téma ale Quis v té době spíše opouštěl, zdá se, že mu po Jakubcových výtkách zhořklo. V dalších letech se chtěl zaměřit více na dalšího obdivovaného spisovatele (a tentokrát i někdejšího přítele) – Jana Nerudu.

Životní poutí Ladislava Quise se tou dobou již pomalu naplňovala. Závěr Quisova života byl poměrně tklivý. Celkové rozčarování ze své doby vyjádřil roku 1904 slovy, že kolem sebe vidí „samý hnus a hnus“. Roku 1908 opustil advokacii, kterou ve své korespondenci jednoznačně hodnotil jako nenáviděnou, bídnou otročinu, jež mu zkazila nejlepší léta života. V souvislosti s tím opustil Přelouč a vrátil se do milované Prahy. „Tedy probírám se jako z mrákot a zvolna zase navracím se tam, odkud jsem vyšel před pětacířicíti lety. Ale vyšel jako mladík, vracím se tam jako umdlený stařec a bojím se, že již pozdě...“ Naději přehlušila neblahá předtucha. Budoucnost ukázala, že tato předtucha byla zcela namístě. Již roku 1910 stihla L. Quise mrtvice, dostavily se další nemoci a zcela jej paralyzovaly. Ladislav Quis zemřel 1. 9. 1913 ve věku 67 let.

Prověřeno časem

Jakkoli byly Jakubcovy výtky opodstatněné, jakkoli rozumíme i Quisovým pocitům a máme chuť ho obhájit, *Korespondenci Karla Havlíčka* prověřil především čas. Po celý zbytek 20. století si nikdo netroufl na tak obtížný úkol, jako bylo vydání kompletní Havlíčkovy korespondence. Ta byla zpřístupňována pouze v menších výběrech. Quisova edice se tak stala na více než sto let hlavním zdrojem jejího poznání, její přínos je tak nesporný.

V současné době jsme v situaci, kdy dosud nebyla kompletní Havlíčkova korespondence vydána. Tento stav se však záhy změní, neboť v nakladatelství Lidové noviny začala roku 2017 vycházet šestidílná Havlíčkova Korespondence. Jedná se tedy o její první kompletní kritické vydání. Dosud vyšly dopisy z Havlíčkova raného mládí (*Korespondence I, 1831–1842*), z Havlíčkova ruského pobytu (*Korespondence II, 1843–1844*), z Havlíč-

Obal studie Karla Novotného o Julii Havlíčkové z roku 1921

kova usídlení se v Praze a počátků žurnalistické činnosti (*Korespondence III, 1845–1847*). 11. března tohoto roku byl vydán čtvrtý díl, věnovaný korespondenci z roku 1848. Dosud vydané díly již mají úhrnem více než 2000 stran a zdá se, že tedy celkově edice překoná rozměry Quisova souboru více než trojnásobně.

Novotného kniha o Julii Havlíčkové

Mezi drobnějšími knihami věnovanými Havlíčkově korespondenci je pro nás zajímavá především práce Karla Novotného *Co jsem poznal srdce tvé*. Její podtitul zní *Studie k biografii*

Havlíčkovy choti Julie. Text vyšel v nakladatelství Hejda a Tuček roku 1921, tedy u příležitosti stého výročí narození Karla Havlíčka Borovského. Jedná se o dosud nejrozsáhlejší a jedinou knižní biografii Julie Sýkorové-Havlíčkové. Text o rozsahu 168 stran má velice pěknou úpravu, na obalu vidíme siluetu Julie, uvnitř jsou vlepny listy s jejími fotografiemi, faksimile jejího dopisu z Brixenu i prvopisu Havlíčkovy básně *Má hvězda*. Tu jsme již připomínali, báseň je věnována právě Julii a název celé práce je citací verše z ní. Celá práce nám především dokládá, jak velké množství Havlíčkovy a Juliiny korespondence se tehdy ještě nacházelo rozptýleno po Čechách. Právě cesty za

prameny dávají minimální řád jinak chaotické práci. Novotný nejprve vyrazil do Juliina rodného kraje okolo Svojsic, poté do Proseče, kam se Sýkorovi přestěhovali, vypsal údaje o Julii ze starších prací a korespondence a pak opět vyrazil do terénu za novými prameny – zvl. do Bechyně.

V příštím, předposledním dílu naší havlíčkovské studie se zaměříme na kapitolu Cesta do rodiště z této práce. Domnívám se, že by procházka okolím Svojsic sto let po narození Karla Havlíčka Borovského a sto a jeden rok před naší současností nemusela být zcela bez zajímavosti.

Text a foto Martin Štěpánek

Drobné kamenné památky Přeloučska. Křížek ve Vlčí Habřině

Kříž u cesty, v zatáčce, na křižovatce – že by symbolizovaly místo tragédie? V tomto případě není tomu tak. Už dříve lidé bojovali proti věcem, které se jim nelíbily, všemi možnými způsoby. O tom budou následující řádky. Kříž neznamená jen smrt, neštěstí, vděčnost, naději, ale je to také symbol protestu.

Na křižovatce na severovýchodním okraji Vlčí Habřiny si můžeme u silnice č. II/323 povšimnout zajímavého křížku z kombinovaného materiálu.

Na betonovém soklu se nachází nezdobený kamenný podstavec o půdorysu 97x70 cm a na něm již zdobenější sokl s římsou. Následuje největší část díla, na které je nápis, který nás informuje o tom, že kříž je věnován památce manželů Josefa a Marie Virthových a také je vybudován ke cti a chvále Panny Marie (s kuriózní pravopisnou chybou, ve slově „panny“ chybí jedno písmeno „n“). Podle datace na díle křížek pochází z roku 1868. Následuje již méně viditelný nápis (zřejmě to byl záměr), podle kterého byla památka zřejmě naposledy opravena v roce 2010 díky finančnímu daru rodiny Knížkových z Lázní Bohdaneč čp. 609 (dům se nachází v ulici A. Dvořáka). Zdá se, že tato deska je k dílu nově připojena právě od roku 2010. Na profilované hlavici je pak pěkný kovový motiv andílka s dvěma prázdnými štíty a zejména železný kříž s ukřižovaným Kristem a nápisem INRI. Památka je v horní části zpevněna kovovou obručí a je v celkem dobrém stavu.

K historii křížku se podařilo zjistit zajímavé informace. Podle starosty obce Vlčí Habřina, pana Jaroslava Bartoše (který se ptal starších obyvatel), sem byl umístěn proto, aby zabránil výstavbě silnice přes pozemek, který patřil Virthovým. Podle indikační skici stabilního katastru z první poloviny 19. století skutečně Josef Virth velkou část tohoto pozemku vlastnil. Pan starosta J. Bartoš situaci vtipně komentuje s tím, že díky křížku vznikl „obchvat naší obce a možná jeden z prvních v republice“.

Naučíme se bojovat stejným způsobem jako lidé ve Vlčí Habřině? Proč zbraně, naschvaly, násilné protesty – jsou i jiná řešení, snad se člověk někdy poučí.

Text+foto: Jiří Rejl (kurziva) a Matěj Pešta

Fotohádanka

Správná odpověď na červnovou fotohádanku zněla: „Černobílý snímek zobrazuje dnes již neexistující vstupní část Račanské ulice směrem od dnešní Pardubické, resp. Sladkovského ulice. Historie zástavby zde sahá do poslední čtvrtiny 18. století. Větší dům vlevo měl čp. 187 (je na něm dokonce viditelná cedule označující někdejší Purkyňovo náměstí), za ním je dodnes dochovaný, a nyní v této řadě poslední, dům čp. 186. Zástavba na protější straně silnice zcela ustoupila nové výstavbě v 70. letech 20. století, v popředí vidíme dům čp. 185. Fotografie vznikla u příležitosti demolice domu čp. 187, která proběhla zřejmě v roce 1969, neboť v březnu toho roku bylo vydáno povolení. Důvodem demolice bylo rozšíření nájezdu křižovatky. Toto číslo popisné bylo poté přesunuto na novostavbu do Bratrouchovské ulice.“

V rámci losování se výherkyní stala **Jitka Černá**, gratulujeme. V redakci Roštu je připravený malý dárek. Odpovědi na novou fotohádanku zasílejte na mail: rost@mestoprelouc.cz a děkujeme vám za přízeň.

